

I. METODICKÝ ÚVOD

Publikace Ekonomické výsledky průmyslu ČR v letech 2004 až 2007 obsahuje výsledky zpracování ročního statistického šetření v ekonomických subjektech s převažující průmyslovou činností.

Organizace šetření

Počínaje rokem 1997 bylo roční strukturální šetření připravováno ve spolupráci s francouzským statistickým úřadem INSÉE jako tranzitivní projekt produkčních statistik, tedy společné šetření pro všechna odvětví, zahrnující **tržní činnosti** v odvětvích zemědělství, lesnictví, průmysl, stavebnictví, obchodu a části tržních služeb. Pro činnosti v oblasti peněžnictví a pojišťovnictví jsou organizována samostatná šetření, především z důvodu používání odlišného systému účetnictví, ale zpracovávána stejným způsobem.

Z hlediska institucionálních sektorů národního účetnictví pokrývá společné roční šetření sektor nefinančních podniků S.11, část sektoru finančních institucí S.12 a ze sektoru domácností to jsou zaměstnavatelé a samostatně výdělečně činné osoby S.141 a S.142.

Společný projekt znamená, že existuje jednotné výběrové schéma, společný dotazník a jednotný systém dopočtů. Projekt funguje až do současnosti a je koncipován především jako hlavní zdroj dat pro sestavení národních účtů, což implikuje i metodu výběru respondentů, a to především odvětvové hledisko.

Zpravodajská jednotka, velikost souboru a mutace dotazníků

Roční strukturální šetření, jehož výsledky zde publikujeme, **je jediné šetření, které poskytuje výsledky za průmysl jako celek, bez ohledu na velikost nebo právní formu subjektu.** Vzhledem k tomu, že je i vstupní informací pro systém národního účetnictví, má zcela ojedinělé postavení i pro meziroční odhady vývoje průmyslu jako celku.

Základní zpravodajskou jednotkou průmyslové statistiky je podnikatelský subjekt, tj. právnická nebo fyzická osoba, která má postavení podnikatele. Subjekty jsou rozděleny, bez ohledu na svou hlavní činnost, do dvou skupin:

- fyzické osoby podnikající na základě Živnostenského zákona (a obdobných předpisů)
- právnické osoby, podnikající na základě Obchodního zákona, tedy obchodní společnosti (mezi ně patří i fyzické osoby zapsané v Obchodním rejstříku)

Protože pro tyto dvě skupiny platí předpisy, upravující jejich účetní systém různým způsobem, byly tomu přizpůsobeny i dotazníky.

Výběr je strukturován podle odvětví (dvoumístné kódy klasifikace OKEČ) a velikostních skupin subjektů. Skupina středních a velkých subjektů (s počtem zaměstnanců 100 a více) je šetřena 100 %, ve skupině malých subjektů (10-99 zaměstnanců) je výběr cca 55% a ve skupině mikropodniků (0-9 zaměstnanců) je procento výběru cca 2,6%. Šetření u malých podniků a fyzických osob bylo, a je i v současné době, z kapacitních důvodů nejméně rozsáhlé, což se střetává s požadavkem na podrobná data za tento sektor od externích uživatelů.

Dalším limitujícím faktorem pro jiná požadovaná třídění dat (např. lokální hledisko) jsou i omezení, daná chybějícími zdroji pro doplnění a aktualizaci údajů v Registru ekonomických subjektů, zejména pokud se týká správného zařazení vykonávané činnosti do odvětví (OKEČ), místa výkonu činnosti a dokonce informace o tom, zda je zpravodajská jednotka vůbec aktivní. Proto jsou data za jednotlivá léta do určité míry ovlivněna postupným zlepšováním kvality Registru ekonomických subjektů, jako opory výběru. Rovněž postupné získávání informací o převažující činnosti podniků a následné přesuny mezi odvětvími, ovlivnilo výsledky a zejména meziroční porovnatelnost.

Obsah šetření

Fyzické osoby (nezapsané v Obchodním rejstříku) bez ohledu na počet zaměstnanců, jsou obesílány formulářem P 4-01.

Dotazník obsahuje následující údaje:

- identifikační část
- charakteristiku firmy – počet měsíců po které podnikala (slouží pro dopočty)
- slovní popis činnosti (slouží pro úpravu zařazení do odvětví)
- informaci, zda je respondent plátcem DPH
- dotaz na počet místně oddělených provozoven (slouží pro registr)
- dotaz na vedení účetnictví (jaký systém používají a zda vedou účetnictví nebo používají možnost uplatnění nákladů procentní sazbou z výnosů)
- oddíl o počtu zaměstnanců a mzdách
- oddíl o příjmech a výdajích
- oddíl o majetku a závazcích
- dotaz na pořízení investic
- oddíl o investicích

Právníkové osoby a fyzické osoby, zapsané v obchodním rejstříku (účtující ze zákona v soustavě podvojného účetnictví), jsou obesílány výkazem P 5-01 ve třech mutacích, v závislosti na počtu zaměstnanců, a to:

- **mutací výkazu (a)** pro podniky s 0 – 19 zaměstnanci (bez akciových společností),
- **mutací výkazu (b)** pro podniky s 20 – 99 zaměstnanci (včetně akciových společností s počtem zaměstnanců 0 – 99),
- **mutací výkazu (c)** pro podniky se 100 a více zaměstnanci (včetně akciových společností).

Největší rozsah má dotazník pro skupinu podniků se 100 a více zaměstnanci, který obsahuje následující oblasti otázek:

- identifikační část (navíc proti fyzickým osobám i dotazy na změnu organizační struktury)
- oddíl o počtu zaměstnanců a mzdách
- tvorba hospodářského výsledku
- struktura výnosů
- struktura nákladů
- souhrnný oddíl o stavech aktiv ve třech skupinách – netto stav ke konci min.roku, netto a bruto stav ke konci běžného roku
- nehmotný investiční majetek - ukazatele stavu a jeho změn celkem a v tom dle druhu NHIM
- pořízení nehmotných investic - podle druhu pořízení a úbytku
- hmotný investiční majetek - ukazatele stavu a jeho změn celkem a v tom dle druhu HIM
- pořízení hmotných investic - ukazatele podle druhu pořízení a úbytku
- oceněná hmotná nevyrobená aktiva – ukazatele stavu a jeho změn podle druhu
- finanční investice – ukazatele stavu a jeho změn podle druhu změny
- zásoby – ukazatele stavu a jeho změn podle druhů zásob
- finanční majetek – ukazatele druhu majetku podle stavu a druhu změn stavů
- pohledávky – ukazatele druhů pohledávek podle stavu a změny stavu
- stavy pasiv na začátku a na konci období podle druhů
- ocenění cenných papírů v aktivech – ukazatele v cenách pořizovacích a tržních
- doplňkové ukazatele – daně, příspěvky, externí transakce ovlivňující jmění podniku

Celkový počet polí k vyplnění na nejširší verzi dotazníku je kolem 1200 (i když samozřejmě nejsou vždy všechna obsazena). Navíc je povinnou přílohou dotazníku pro právníkové osoby samostatný oddíl, rozepisující tržby za vlastní výrobky a zvláště i tržby za zboží, stavy zásob nedokončené výroby a polotovarů a data o vývozu podle podrobné klasifikace výrobků SKP (Standardní klasifikace produkce) a rovněž i další oddíl, kde je obdobným způsobem podrobně rozepisována spotřeba. Oba tyto oddíly slouží pro konstrukci input-output tabulek v systému národních účtů.

Jsme si vědomi toho, že rozsah dotazníků přináší problémy a to nízkou respons, četné chyby v dotaznicích a problémy při zpracování. Proto bylo do programu priorit statistiky pro nejbližší období

zařazeno i strukturální šetření. V současné době probíhají práce na přípravě nové generace tohoto šetření s cílem uspokojit plně i požadavky Nařízení (EC) 58/97, modernizovat jeho zpracování a samozřejmě i pokusit se revidovat jeho rozsah.

METODIKA UKAZATELŮ

Průměrný počet aktivních subjektů je počet subjektů, které byly aktivní alespoň po část roku. Uváděné počty subjektů jsou počty ze zjišťování, po dopočtu na základní soubor subjektů. V dopočtech je respektován zjištěný stav aktivity subjektů ve výběrovém souboru a je předpokládáno, že shodný stav aktivity je i v základním souboru. Základní soubor je generován z Registru ekonomických subjektů, který obsahuje i subjekty zaniklé, neaktivní v daném období a subjekty, o jejichž aktivitě není nic známo.

Počet aktivních subjektů

ziskových zahrnuje subjekty, které dosáhly v daném roce hospodářský výsledek po zdanění nulový (nezáporný) nebo větší než nula Kč.

ztrátových zahrnuje subjekty, které dosáhly v daném roce hospodářský výsledek po zdanění menší než nula Kč.

Počet zaměstnaných osob zahrnuje **aktivní podnikatele** (pracující majitelé firmy a spolupracující členové domácnosti, pro něž je práce ve firmě hlavní ekonomickou činností) a **zaměstnance**. Počet osob pracujících na dohody o činnosti a na dohody o provedení práce se nezjišťuje a tudíž není obsažen.

Průměrný evidenční počet zaměstnanců (ve fyzických osobách) se vypočítává jako aritmetický průměr průměrného počtu zaměstnanců za jednotlivé měsíce. Do evidenčního počtu zaměstnanců se zahrnují všechny kategorie stálých, sezónních i dočasných zaměstnanců, kteří jsou v pracovním poměru k zaměstnavateli a za svou práci dostávají od zaměstnavatele mzdu.

Průměrný počet zaměstnaných osob na jeden subjekt je propočten jako podíl ukazatelů počet zaměstnaných osob a průměrný počet aktivních subjektů.

Průměrná hrubá měsíční mzda (nominální) na jednoho **zaměstnance** je propočtena z mezd bez ostatních osobních nákladů (OON) a vyjadřuje všechna peněžítá plnění (základní mzdy, osobní příplatky a ohodnocení, prémie a odměny, podíly na hospodářském výsledku a náhrady mzdy), které byly zúčtovány zaměstnancům **v evidenčním počtu** podle příslušných platových a mzdových předpisů. **Mzdy bez OON** obsahují i příjmy společníků a členů družstva, pokud jsou v pracovním poměru ke společnosti a jsou vedeni v evidenčním počtu zaměstnanců. Obsahují i odměny z použitelného zisku nebo z fondů, tvořených ze zisku. Nezahrnují plnění v souvislosti s dohodami o provedení práce nebo o činnosti a odměny členům orgánů společností, tedy plnění osobám, které nejsou zahrnuty v průměrném evidenčním počtu zaměstnanců.

Hodnoty aktiv, pasiv a jejich složek vyjadřují stavy na rozvahových účtech ke konci kalendářního roku. Za fyzické osoby, účtující v systému jednoduchého účetnictví se jedná o stav jednotlivých složek majetku a závazků ke konci kalendářního roku. Náplň ukazatelů odpovídá účtové osnově pro podnikatele.

Pořízení dlouhodobého majetku celkem je součtem hrubých pořízení hmotného investičního majetku a nehmotného investičního majetku.

Pořízení hmotného dlouhodobého majetku na rozdíl od obsahového vymezení předpisy o účtování, neobsahuje hodnotu pozemků, ložisek nerostných surovin a ani investice, které byly pořízeny formou leasingu.

Pořízení nehmotného dlouhodobého majetku zahrnuje zřizovací výdaje, nehmotné výsledky vědeckovýzkumné a obdobné činnosti, výdaje na software a ocenitelná práva (např. know how, licence, předměty průmyslových práv a jiné výsledky duševní činnosti).

Výnosy (příjmy) celkem obsahují součet tržeb za vlastní výkony a zboží, změny stavu vnitropodnikových zásob vlastní výroby, aktivace, jiných provozních výnosů, finančních výnosů, mimořádných výnosů, zúčtování rezerv a opravných položek provozních a finančních výnosů a převodu provozních a finančních výnosů. U fyzických osob jsou příjmy dány jako součet příjmů za prodej výrobků, služeb, zboží, ostatních příjmů a uzávěrkových úprav příjmů.

Tržby za vlastní výkony a zboží je součet tržeb za prodej vlastních výrobků a služeb a tržeb za prodej zboží.

Tržby (příjmy) za prodej vlastních výrobků a služeb představují tržby za prodej vlastní hmotné a nehmotné produkce externím odběratelům.

Tržby za prodej zboží jsou tržby za prodej obchodního zboží, tj. produktů, nakoupených za účelem dalšího prodeje v nezměněném stavu.

Náklady celkem jsou časově rozlišené provozní, finanční a mimořádné náklady za sledované období. Obsahují náklady, vynaložené na spotřebované nákupy, na prodané zboží, na služby, osobní náklady, daně a poplatky, jiné provozní náklady, finanční náklady, mimořádné náklady, odpisy, rezervy a opravné položky provozních nákladů, rezerv a finančních nákladů, daně z příjmů za běžnou činnost, z příjmů z mimořádné činnosti, převod podílu na hospodářském výsledku společníkům a převodů provozních a finančních nákladů. U fyzických osob je to součet výdajů na nákup materiálu, zboží, výdajů na mzdy a platby pojistného (sociální a zdravotní pojištění), provozní režie a uzávěrkových úprav výdajů.

Osobní náklady zahrnují veškeré požitky zaměstnanců, osob na dohodu o provedení práce nebo dohodu o činnosti, včetně příjmů společníků a členů družstev ze závislé činnosti, odměny členům orgánů společností a náklady na zákonné i ostatní sociální pojištění. V soustavě podvojného účetnictví jsou dány rozdílem obrátů strany Má dáti a strany Dal účtů účtové skupiny 52 - Osobní náklady. Obsahují i naturální plnění, pokud jsou součástí mezd. V soustavě jednoduchého účetnictví se jedná o součet výdajů na mzdy a platby sociálního a zdravotního pojištění.

Mzdy jsou mzdy bez ostatních osobních nákladů (OON) a zahrnují všechna peněžitá plnění (základní mzdy, osobní příplatky a ohodnocení, prémie a odměny, podíly na hospodářském výsledku a náhrady mzdy), které byly zúčtovány zaměstnancům **v evidenčním počtu** podle příslušných platových a mzdových předpisů. Obsahují i příjmy společníků a členů družstva, pokud jsou v pracovním poměru ke společnosti a jsou vedeni v evidenčním počtu zaměstnanců. Obsahují i odměny z použitelného zisku nebo z fondů, tvořených ze zisku. Nezahrnují plnění v souvislosti s dohodami o provedení práce nebo o činnosti a odměny členům orgánů společností, tedy plnění osobám, které nejsou zahrnuté v průměrném evidenčním počtu zaměstnanců.

Hospodářský výsledek po zdanění je rozdílem mezi celkovými výnosy (příjmy) a celkovými náklady (výdaji). Nabývá buď podoby zisku (kladný hospodářský výsledek) nebo ztráty (záporný hospodářský výsledek).

Výkony jsou vypočteny jako součet tržeb (příjmů) za prodej vlastních výrobků, tržeb za prodej služeb, tržeb za prodej zboží, změny stavu vnitropodnikových zásob vlastní výroby a aktivace, snížený o náklady (výdaje) vynaložené na prodané zboží.

Výkonová spotřeba je součtem nákladů, vynaložených na spotřebované nákupy materiálu, energie a ostatních neskladovatelných dodávek.

Účetní přidaná hodnota je vypočtena jako rozdíl mezi výkony a výkonovou spotřebou.

Obchodní marže je vypočtena jako rozdíl mezi tržbami (příjmy) za prodej zboží a náklady, vynaloženými na prodané zboží (tj. na nákup zboží, které bylo prodáno v nezměněném stavu).

Účetní přidaná hodnota na pracovníka (v tisících Kč) je vypočtena jako podíl účetní přidané hodnoty a počtu zaměstnaných osob (pracovníků).

Rentabilita úhrnných vložených prostředků (v procentech) je podíl hospodářského výsledku po zdanění a majetku (aktiv) celkem.

Rentabilita vlastního jmění (v procentech) je podíl hospodářského výsledku po zdanění a vlastního jmění.

Rentabilita tržeb (v procentech) je podíl hospodářského výsledku po zdanění a součtu tržeb (příjmů) za prodej vlastních výrobků, služeb a zboží.

Rentabilita nákladů (v procentech) je podíl hospodářského výsledku po zdanění a celkových nákladů (výdajů).

Nákladovost (v procentech) je podíl celkových nákladů a celkových výnosů.

Doba obratu zásob (ve dnech) je podíl celkových zásob a průměrných denních tržeb (celkové tržby děleno 360). Vyjadřuje počet dnů, na který by vystačil stav zásob.

TŘÍDĚNÍ UKAZATELŮ

Třídění podle subkategorií OKEČ

Průmyslovým odvětvím (dále jen Průmysl) se rozumí soubor podnikatelských subjektů, které vyrábějí průmyslové výrobky s obdobným ekonomickým určením, při jejichž výrobě byly použity stejné nebo obdobné druhy surovin a materiálů nebo stejné technologické postupy. Do průmyslového odvětví se zahrnuje průmyslová činnost celého podnikatelského subjektu. Vyrábí-li podnikatelský subjekt výrobky patřící do několika odvětví, zařazuje se do toho odvětví, které kvantitativně převažuje.

Odvětvová klasifikace ekonomických činností, platná od 1.1.1992 (OKEČ), člení průmysl na tři základní skupiny (kategorie): Dobývání nerostných surovin, Zpracovatelský průmysl a Výrobu a rozvod elektřiny, plynu a vody. Podrobnější členění pak zahrnuje 17 odvětví (subkategorií).

Třídění podle institucionálních sektorů

Institucionální sektor je soubor jednotek, které mají stejné ekonomické chování a v systému národního účetnictví slouží k analýze tvorby a rozdělování důchodů.

Roční zjišťování v průmyslu, ze sektorového pohledu, zahrnuje sektor nefinančních podniků (S. 11) a část sektoru domácností (ze sektoru S.14 domácnosti subsektory S.141 a S.142), u kterých je produkce považována za tržní produkci.

Sektor nefinančních podniků je členěn na subsektor S.11001 - nefinančních podniků veřejných, S.11002 - soukromých a **S.11003 - nefinančních podniků pod zahraniční kontrolou**.

Kritériem pro zařídění do sektoru S.11003 je **majoritní podíl** zahraničního subjektu na základním jmění podniku (větší nebo rovný 50%). Kromě těchto dat, publikace obsahuje i vybraná data za podniky, kde je vlastnictví smíšené. Tyto podniky jsou zaříděny v subsektoru nefinančních podniků soukromých S.11002, ale podíl zahraničního subjektu na základním jmění podniku je **minoritní** (v rozmezí 10 až 49 %).

UPOZORNĚNÍ

V publikaci uvedené ukazatele jsou obsaženy v obou typech statistických výkazů. Výběrový soubor je dopočten na základní soubor **aktivních podniků**.

Meziroční indexy jsou propočteny z běžných cen.

Peněžní údaje v tabulkách jsou uvedeny v mil. Kč. Propočty byly provedeny ze zdrojových dat, která byla v Kč a v tis. Kč. Případný nesoulad mezi propočtenými či sumovanými údaji může být způsoben zaokrouhlením.

Pokud budou data, uvedená v této publikaci (a to i za ukazatele metodicky shodné), porovnáвана s daty, zjišťovanými v jiných šetřeních s rozdílnou periodicitou - měsíční či čtvrtletní, nebudou shodná hodnotově. Rozdíly jsou způsobeny stavem registru k datu generování souboru pro šetření, tedy i různým výběrovým souborem, systémem dopočtů na základní soubor a v případě ročních dat i uzávěrkovými operacemi. Tyto operace nejsou zachyceny v měsíčních či čtvrtletních datech, protože účetním obdobím byl kalendářní rok.

Registr osob samostatně výdělečně činných byl aktivován na základě daňových přiznání (administrativních zdrojů) a na základě těchto zdrojů byly provedeny nové propočty na základní soubor.